

The Impact of Ownership Structure, Board and Audit Committee Characteristics on Earning Management

Arash Arianpoor¹, Maryam Moradi²

1. Assistant Professor of Accounting, Attar institute of higher education, Mashhad, Iran (Corresponding Author)
2. Master of Auditing, Imam Reza International University, Mashhad, Iran

ABSTRACT

Received: 31/01/1401 - Accepted: 02/02/1401

The purpose of this study is investigating the effect of ownership structure, characteristics of the board of directors and the audit committee on the earning management of companies listed on the Tehran stock exchange, in the period 2012-2019. In order to test the research hypotheses, multivariate regression model has been used. Experimental findings from testing research hypotheses show that institutional ownership, industry expertise, board independence, and board effort, as well as the independence of the audit committee, have an adverse effect on earnings management. In addition, the impact of the audit committee's efforts on earning management is direct. The results of the present study emphasize the role of institutional owners, board of directors, independent audit committee and the expertise of this committee on earning management and reducing opportunistic behaviors of company management.

Keywords: Ownership structure, Board of directors characteristics, Audit committee, Earnings management

تأثیر ساختار مالکیت، ویژگی های هیأت مدیره و کمیته حسابرسی بر مدیریت سود

آرش آراین پور^۱، مریم مرادی^۲

arash.arianpoor@attar.ac.ir
golname71@gmail.com

۱. (نویسنده مسئول)، استادیار حسابداری، مؤسسه آموزش عالی عطار، مشهد، ایران.
۲. کارشناسی ارشد حسابرسی، دانشگاه بین المللی امام رضا (ع)، مشهد، ایران.

چکیده

هدف از پژوهش حاضر بررسی تأثیر ساختار مالکیت، ویژگی های هیأت مدیره و کمیته حسابرسی بر مدیریت سود شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، در دوره زمانی ۱۳۹۷-۱۳۹۱ است. به منظور آزمون فرضیه های پژوهش از مدل رگرسیون چندمتغیره استفاده شده است. یافته های تجربی حاصل از آزمون فرضیه های پژوهش نشان می دهد مالکیت نهادی، تخصص در صنعت، استقلال و تلاش هیأت مدیره همچنین استقلال کمیته حسابرسی، بر مدیریت سود تأثیر معکوس دارد. به علاوه، تأثیر تلاش کمیته حسابرسی بر مدیریت سود مستقیم است. نتایج تحقیق حاضر بر نقش مالکان نهادی، هیأت مدیره، کمیته حسابرسی مستقل و تخصص این کمیته بر مدیریت سود و کاهش رفتارهای فرصت طلبانه مدیریت شرکت تأکید می کند.

کلیدواژه ها: ساختار مالکیت، ویژگی هیأت مدیره، کمیته حسابرسی، مدیریت سود.

۱. مقدمه

رسوایی‌های مالی اتفاق افتاده در دهه اخیر بیانگر این موضوع است که مدیران در مواردی با تهیه صورت‌های مالی که ارزش شرکت را به طور مطلوب و به موقع نشان نمی‌دهد، سهامداران را در زمینه عملکرد اقتصادی شرکت گمراه می‌سازند. مدیریت سود^۱ زمانی رخ می‌دهد که مدیران یا از نفوذ و تأثیرگذاری خود و یا اختیارگزارشگری خود بر تصمیمات عملیاتی، تأمین مالی و سرمایه‌گذاری استفاده می‌کنند تا به یک گزارش قابل قبول دست یابند (ایوانز^۲ و همکاران، ۲۰۱۴). مدیریت سود و کاهش ثروت سهامداران سبب می‌شود هر دو گروه ذی‌نفعان و سیاست‌گذاران از آن نگران باشند. ممکن است مدیران فعالیت‌های واقعی شرکت نظیر تحقیق و توسعه، تبلیغات و آموزش را برای دستیابی به اهداف سود تغییر دهند یا ممکن است از طریق انتخاب رویه‌های حسابداری، اقدام به مدیریت سود تعهدی نمایند (فونگ^۳ و گودوین^۴، ۲۰۱۳). یکی از ارقام حسابداری که سرمایه‌گذاران توجه زیادی به آن مبذول می‌دارند، سود حسابداری است. مدیریت سود عموماً در برگیرنده محدود و وسیعی از اقدام‌هایی است که بر سود اثر می‌گذارد. لذا، مدیریت سود زمانی رخ می‌دهد که مدیران در سازماندهی معاملات و در گزارشگری مالی از قضاوت استفاده کنند و گزارش‌های مالی را تغییر دهند به گونه‌ای که برخی از ذی‌نفعان نسبت به عملکرد اقتصادی شرکت گمراه شوند یا نتایج قراردادهایی را تحت تأثیر قرار دهند که به اعداد حسابداری وابسته هستند (چو^۵ و پارک^۶، ۲۰۰۴).

در گذشته، مفهوم حاکمیت شرکتی^۷ در افزایش قدرت رقابتی بازارهای مالی جهانی نقش با اهمیتی ایفا کرده است. عدم کفایت اصول حاکمیت شرکتی مناسب در

---

1. Earning Management
 2. Evans
 3. Fung
 4. Goodwin
 5. Choi
 6. Park
 7. Corporate governance

بخش‌های خصوصی و دولتی می‌تواند یکی از عوامل زیربنایی مهم بحران‌های مالی و رسوایی شرکت‌ها باشد. «حسن و علی»^۱ (۲۰۰۹) بیان می‌کنند که حاکمیت شرکتی شامل رویه‌ها و ساختارهایی است که برای سهامداران در طی مدیریت امور شرکت ارزش ایجاد می‌کند و در خصوص حمایت از امور مورد علاقه سهامداران اطمینان می‌دهد. در این پژوهش ساختار مالکیت، ویژگی‌های هیأت‌مدیره و کمیته حسابرسی به عنوان مهم‌ترین رویه‌های راهبری شرکتی انتخاب شده است. توجه مهم اصلی مکانیزم حاکمیت شرکتی بر بهبود کیفیت گزارشگری مالی برای ایجاد هیأت‌مدیره مؤثر و کاراست.

هیأت‌مدیره شرکت منبعی اصلی برای کنترل کیفیت صورت‌های مالی و دستکاری‌های سود است. اما میزان این کنترل‌ها به ویژگی‌های هیأت‌مدیره شرکت و اعتبار گزارش‌های مالی به استقلال هیأت‌مدیره و کارایی شرکت بستگی دارد. از سویی، مالکیت نهادی^۲ نیز می‌تواند مشکلات کارگزاری را به دلیل توانایی برخورداری از مزیت صرفه اقتصادی و تنوع بخشی حل و فصل کند. لذا به نظر می‌رسد که مالکان نهادی، در مقام سهامداران شرکت‌ها، علت و یا راه حل مشکل نمایندگی را بازنمایی می‌کنند. وجود آنها در مقام سهامدار باعث جدایی مالکیت و کنترل می‌شود، در حالی که درگیری فزاینده آنها در شرکت‌ها و متمرکز کردن مالکیت، راهی برای نظارت بر شرکت و مدیریت به دست می‌دهد (حبیب^۳ و همکاران، ۲۰۱۵). یکی از کمیته‌های هیأت‌مدیره واحد اقتصادی، کمیته حسابرسی است که مسئولیت نهایی نظارت بر کلیه فعالیت‌های مالی شرکت را بر عهده دارد (آرنس^۴ و لوبک^۵، ۲۰۰۳). کمیته‌های حسابرسی می‌توانند وظیفه مباشرت گزارشگری هیأت‌مدیره را تقویت کنند؛ همچنین می‌توانند ارتباط بین مدیریت و

---

1. Hassan & Ali
 2. Institutional Owners
 3. Habib
 4. Arens
 5. Loebbecke

حسابرسی مستقل را بهبود بخشند و میزان استقلال حسابرس را از طریق خدمت کردن به عنوان سپربین مدیریت و حسابرس افزایش دهد (ویلسون^۱ و همکاران، ۱۹۹۹). از سوی دیگر ویژگی‌های مختلف کمیته حسابرسی شامل: تخصص، استقلال و... می‌توانند بر اثر بخشی کمیته حسابرسی اثر بگذارند. برای بهبود شفافیت اطلاعات و داشتن محیط اطلاعاتی قوی، سازوکارهای متعددی در متون حسابداری و مالی مطرح شده است که میتوان به ارتقای کمیته حسابرسی به عنوان یکی از اصلی‌ترین ارکان‌های حاکمیت شرکتی اشاره نمود (فخاری و رضایی، ۱۳۹۶). در این پژوهش سعی شده تا تاثیر ساختار مالکیت، ویژگی‌های هیات مدیره و کمیته حسابرسی بر مدیریت سود به صورت مفصل تری بررسی شود. در این بحث تلاش بر جمع‌آوری متغیرها به صورت یکجا اضافه کردن عوامل جدیدتر برای کسب روابط عمیق‌تر، بوده است. بنابراین، هدف اصلی این پژوهش بررسی این مسئله است که آیا ساختار مالکیت، ویژگی‌های هیات مدیره و ویژگی‌های کمیته حسابرسی به عنوان عوامل راهبردی شرکتی در یک شرکت می‌تواند تاثیری بر مدیریت سود داشته باشد یا خیر.

۲. مبانی نظری و بسط فرضیه‌های پژوهش

۲-۱ مدیریت سود

در ادبیات حسابداری تعریف روشنی از مدیریت سود ارائه نشده است، زیرا مرز میان مدیریت سود و تقلب‌های مالی مشخص نیست؛ ولی تفاوت‌های مفهومی آشکاری میان فعالیت‌های حسابداری متقلبانه و برآوردها و قضاوت‌هایی که در چارچوب اصول پذیرفته شده حسابداری قرار می‌گیرند، وجود دارد. «دیویدسون^۲ و همکاران» (۱۹۸۷) مدیریت سود را فرایند برداشتن گام‌های عمدی در چارچوب اصول پذیرفته شده حسابداری تعریف می‌کنند که مدیران را قادر می‌سازد تا سود گزارش شده را به سطح

---

1. Wilson
2. Davidson

مطلوب خودشان برسانند. از دیدگاه «جونز^۱ و شارما»^۲ (۲۰۰۱) مدیریت سود نوعی اقدام آگاهانه با هدف طبیعی نشان دادن سود شرکت به یک سطح مطلوب و مورد نظر است. به عقیده آن‌ها، مدیریت سود زمانی اتفاق می‌افتد که مدیران با استفاده از قضاوت در گزارشگری مالی و ساختار مبادلات جهت گمراه کردن بعضی از ذی‌نفعان درباره عملکرد اقتصادی شرکت یا تحت تأثیر قرار دادن نتایج قراردادی که به ارقام حسابداری گزارش شده وابسته است، در گزارشگری مالی تغییر ایجاد می‌کنند. ساختار مالکیت گسترده و تفکیک مالکیت از مدیریت، سبب می‌شود که سهامداران کنترل اثربخشی را بر مدیران اعمال نکنند. در نتیجه، احتمال اینکه مدیران به‌گونه‌ای فرصت طلبانه برای دستیابی به منافع خاص رفتار کنند، افزایش می‌یابد. رسوایی‌های حسابداری اخیر در شرکت‌های مشهوری چون انرون^۳ و ورلدکام^۴ مثال‌های حادی از چنین رفتارهای فرصت طلبانه هستند که اعتماد سرمایه‌گذاران را از بین برده و حساب‌رسان و مدیران را در معرض پرس‌وجوهای قانون‌گذاران در سطح جهانی قرار داده‌اند (اسما^۵ و گیل^۶، ۲۰۰۷). در ادامه به تأثیر ساختار مالکیت، هیأت‌مدیره و کمیته حسابرسی بر مدیریت سود پرداخته می‌شود.

۲-۲ مالکان نهادی و مدیریت سود

مالکان نهادی، سرمایه‌گذاران بزرگی نظیر بانک‌ها، شرکت‌های بیمه، شرکت‌های سرمایه‌گذاری، مؤسسه‌های بازنشستگی و... هستند (بوش^۷، ۱۹۹۸). «نجار^۸ و تیلور»^۹ (۲۰۰۸)، بازیگران اصلی بازارهای مالی را مالکان نهادی می‌دانند. همچنین، مالکان نهادی در نظارت شرکت‌ها بر حقوق صاحبان سهام، نقش با اهمیتی را دارند. مالکان

-
1. Jones
  2. Sharma
  3. Enron
  4. Worldcom
  5. Osma
  6. Gill
  7. Bushee
  8. Najjar
  9. Taylor

نهادی، دارای توان بالقوه تأثیرگذاری بر فعالیت‌های مدیران به‌طور غیرمستقیم از طریق مبادله سهام خود و به‌طور مستقیم از طریق مالکیت می‌باشند (سالمون، ۲۰۰۵). مالکان نهادی معمولاً توان و انگیزه لازم برای نظارت را به دلیل در اختیار داشتن درصد قابل توجهی از سهام واحدهای تجاری و همچنین، حرفه‌ای بودن در امر سرمایه‌گذاری، در اختیار دارند. لذا حضور مالکان نهادی و فعالیت‌های نظارتی آنها ممکن است به تغییر رفتار و عملکرد این واحدها منجر شود. (ولوری^۱ و جنکینس^۲، ۲۰۰۶).

«شلیفر^۳ و ویشنی^۴» (۱۹۸۶) نشان دادند نظارت فعال سهامداران بزرگ (به‌عنوان مثال، سرمایه‌گذاران نهادی) می‌تواند سبب کاهش مشکلات سازمان شود. مالکان نهادی نظارت بر کار نماینده و عملکردش را در جهت حداکثرسازی ثروت و برای دستیابی به هدف خود ارزیابی می‌کنند. به همین دلیل، داشتن توان و انگیزه لازم برای نظارت فعال تر را دارا می‌باشند. نتایج مطالعات قبلی نشان می‌دهد مدیران اجرایی مدیریت سود را برای به حداکثر رساندن ثروت شخصی خود انجام می‌دهند (چنگ^۵ و وارفیلد^۶، ۲۰۱۰). در واقع، مدیران با مالکیت بالا ممکن است مدیریت سود را با هدف حفظ قیمت سهام و افزایش ارزش سهام خود انجام دهند (یانگ^۷ و همکاران، ۲۰۱۰). رابطه بین تمرکز مالکیت و مدیریت سود به‌طور قابل توجهی نشان می‌دهد مدیریت سود برای شرکت‌هایی که تمرکز مالکیت بالاتری دارند، پایین‌تر است. این نتیجه فرضیه نظارت کارآمد را تأیید می‌کند که نشان می‌دهد سهامداران بزرگ مدیریت سود را کاهش می‌دهند (ایتوریانگ^۸ و هوفمن^۹، ۲۰۰۵). بر اساس مبانی نظری ارائه شده، فرضیه اول این گونه مطرح می‌شود:

-
1. Velury
  2. Jenkins
  3. Shleifer
  4. Vishny
  5. Cheng
  6. Warfield
  7. Yang
  8. Iturriaga
  9. Hoffmann

فرضیه ۱: مالکیت نهادی بر مدیریت سود تأثیر دارد.

۳-۲ مالکیت مدیریتی^۱ و مدیریت سود

مالکیت مدیریتی یکی از سازوکارهای داخلی است که سبب کاهش تضاد منافع بین سهامداران و مدیران و در نتیجه ایجاد ارزش برای شرکت خواهد شد. چنانچه مدیران سهامداران شرکت خود نیز باشند، انگیزه آنان برای نظارت بیشتر می‌شود زیرا هرچه سهم مالکیت مدیر بیشتر باشد، برای افزایش ارزش شرکت بیشتر تلاش می‌کند. زمانی که مدیر مالک صد درصد سهام شرکت است، هزینه‌های نمایندگی سهامداران صفر می‌شود و بین هزینه‌های نمایندگی سهامداران و جداسازی مالکیت از کنترل، یک رابطه مثبت به وجود می‌آید؛ اما وقتی درصد مالکیت مدیران به زیر صد درصد می‌رسد، سهم مالکیت سهامداران به طور نسبی بین آن‌ها پخش می‌شود. در این شرایط، مدیر بیشترین انگیزه را برای از زیر کارشانه خالی کردن یا مصرف عایدات اضافی دارد.

فرضیه ۲: مالکیت مدیریتی بر مدیریت سود تأثیر دارد.

۴-۲ ویژگی‌های ساختار هیأت‌مدیره و مدیریت سود

با تفکیک مالکیت از مدیریت، مدیران به عنوان نماینده مالکان، اداره شرکت را برعهده دارند و تضاد منافع بین مدیران و سهامداران با شکل‌گیری رابطه نمایندگی ایجاد می‌شود. در این صورت، احتمال دارد مدیران دست به رفتارهای فرصت طلبانه بزنند و کارهایی کنند که در جهت منافع آن‌ها و عکس منافع سهامداران باشد. هیأت‌مدیره بخش نظارتی سازمانی است که بر عملکرد مدیران در راستای کارایی عملیاتی و اثربخشی توجه ویژه‌ای دارد. بنا بر نتایج به دست آمده درباره مدیران تصمیم‌گیری می‌کنند. بنابراین، مطالعه و بررسی ویژگی‌های اعضای هیأت‌مدیره از جمله استقلال اعضای هیأت‌مدیره و همچنین تخصص در صنعت اعضای هیأت‌مدیره، تلاش هیأت‌مدیره و

در نهایت انتخاب بهترین اعضا می‌تواند سبب جلوگیری از هرگونه سوءاستفاده مدیران شود.

۲-۴-۱- تخصص در صنعت اعضای هیأت مدیره

مدیران شرکت‌ها نقش برجسته‌ای در ایجاد ثروت به عنوان سرمایه‌های انسانی در شرکت‌ها و همچنین سهامداران تلقی می‌شوند. اطلاعات مرتبط با توانایی‌های مدیران، در استفاده از فرصت‌های سرمایه‌گذاری و همچنین دانش و تجربه آنها، از ابعاد مهم و ارزشمند شرکت‌هاست. این اطلاعات برای استفاده کنندگان اطلاعات مالی دارای محتوای اطلاعاتی بااهمیتی هستند (باتوا و همکاران، ۲۰۱۵). این نیاز که باید برای هر یک از اعضای هیأت مدیره استانداردهای شایستگی شغلی تعریف شود تا براساس آن مورد ارزیابی قرار گیرند، بیشتر احساس شد زیرا در موفقیت سازمان، ویژگی‌ها و تخصص خاص هر یک از افراد در کیفیت تصمیمات اتخاذ شده و در نتیجه آن، بسیار مؤثر خواهد بود. توانایی‌های هیأت مدیره و عملکرد ایشان در شاخص‌های مالی شرکت است که خود را نشان می‌دهد. تا جایی که انتظار می‌رود، شرکت‌هایی با هیأت مدیره‌های متخصص و کارآمد عملکردهای مالی موفق‌تری می‌توانند داشته باشند (ماتوسی^۲، ۲۰۰۴). براساس مبانی نظری ارائه شده، فرضیه سوم این گونه مطرح می‌شود:

فرضیه ۳: تخصص هیأت مدیره در صنعت، بر مدیریت سود تأثیر دارد.

۲-۴-۲- استقلال اعضای هیأت مدیره

اعضای غیرموظف هیأت مدیره از طریق نظارت بر مدیران موظف، بر نوع تصمیمات آنان نظارت دارند. در نتیجه، ترکیب اعضای هیأت مدیره می‌تواند بر عملکرد مالی شرکت‌ها تأثیرگذار باشد. در صورتی که اکثریت اعضای هیأت مدیره را مدیران مستقل غیرموظف تشکیل دهد، هیأت مدیره از کارایی بیشتری برخوردار خواهد بود. هرچه

1. Baatwah
2. Matoussi

ترکیب هیأت‌مدیره از اعضای مستقل‌تری تشکیل شده باشد، مشکلات نمایندگی کمتر می‌گردد (هرمالین^۱ و ویسبچ^۲، ۱۹۹۱). وجود چنین مدیرانی می‌تواند کیفیت تصمیمات مدیران را تحت تأثیر قرار دهد و راهکارهای مناسبی را که باید توسط مدیریت برای بهبود عملکرد شرکت انجام شود، در اختیار وی قرار دهد (حساس یگانه، ۱۳۹۴).
باتوجه به مبانی نظری ارائه شده، فرضیه چهارم این‌گونه مطرح می‌شود:
فرضیه ۴: استقلال هیأت‌مدیره بر مدیریت سود تأثیر دارد.

۲-۴-۳ تلاش هیأت‌مدیره

جلسات هیأت‌مدیره، مکانی است که در آن مدیران اجرایی و اعضای هیأت‌مدیره اطلاعات خود را درباره عملکرد شرکت، سیاست‌ها و طرح‌های آن مطرح می‌کنند و آن‌ها را به اشتراک می‌گذارند. البته، هیأت‌مدیره باید تعادلی میان هزینه - منفعت تعداد جلسات برقرار کند. در صورتی که هیأت‌مدیره بتواند در برقراری جلسات مؤثر عمل کند، بسته به محیط شرکت، می‌تواند منافع اقتصادی را با توجه به تئوری نمایندگی کسب کند. «وافیاس»^۳ در تحقیق خود در سال ۱۹۹۹ دریافت که افزایش تعداد جلسات هیأت‌مدیره پس از عملکرد ضعیف شرکت، باعث می‌شود برگشت از عملکرد بد سریع‌تر اتفاق بیفتد (نیک‌بخت و همکاران، ۱۳۸۹). بدیهی است، هیأت‌مدیره‌ای که به دفعات اقدام به برگزاری جلسات کاری می‌کند، می‌تواند وقت بیشتری را به مباحث مرتبط با گزارشگری مالی اختصاص دهد و بدین ترتیب، به افزایش کیفیت آن کمک کند. آیین‌نامه نظام حاکمیت شرکتی نیز مقرر کرده است که هیأت‌مدیره شرکت‌های پذیرفته شده در بورس باید حداقل هر ماه یک جلسه کاری برگزار کنند (مشایخی و محمدآبادی، ۱۳۹۰). در ادامه، مبانی نظری ارائه شده فرضیه پنجم این‌گونه مطرح می‌شود:

---

1. Hermalin
2. Weisbach
3. Vafeas

فرضیه ۵: تلاش هیأت‌مدیره بر مدیریت سود تأثیر دارد.

۵-۲ ویژگی‌های کمیته حسابرسی و مدیریت سود

امروزه در بیشتر کشورهای توسعه‌یافته شرکت‌ها، کمیته حسابرسی به منظور نظارت بر رویه و نحوه عمل حسابداری و گزارشگری مالی واحد اقتصادی شناخته می‌شود. کمیته حسابرسی، کمیته فرعی هیأت‌مدیره شناخته می‌شود. از طرفی، کمیته حسابرسی برای بهبود سلامت مالی، مسئول ایجاد راهبردهای مناسب شرکت است. از طرف دیگر، کمیته حسابرسی موظف است درباره فعالیت‌های خود به هیأت‌مدیره پاسخگو باشد. بنابراین، اگر کمیته حسابرسی در برابر مدیریت عامل و اعضای هیأت‌مدیره از صورت‌های مالی تصویر مطلوبی ارائه دهد، برای اتخاذ راهبردهای مؤثر در جهت افزایش عملکرد شرکت، جایگاه بهتری خواهد داشت (بنسال^۱ و شارما^۲، ۲۰۱۶). شرکت‌های دارای کمیته حسابرسی با اشتباهات، گزارشگری مالی متقلبانانه و بی‌نظمی‌ها، به احتمال کمتری روبه‌رو هستند (آمر^۳ و همکاران، ۲۰۱۴). در صورتی که شرکتی کمیته حسابرسی ندارد، باید در گزارش‌های سالانه خود دلایل نبود این کمیته را توضیح دهد و برای دوره مالی بعدی نیاز به وجود چنین کمیته‌هایی را تبیین نماید. ویژگی‌های کمیته حسابرسی از جمله اندازه، استقلال، مهارت اعضای کمیته و تعداد جلسات کمیته حسابرسی، بر اثربخشی کمیته حسابرسی تأثیر زیادی دارند (الزبان^۴ و ساوات^۵، ۲۰۱۵).

۵-۲-۱ استقلال کمیته حسابرسی

استقلال یکی دیگر از ویژگی‌های کمیته حسابرسی است که بسیار مورد تأکید قرار می‌گیرد. کمیته حسابرسی باید در تصمیم‌گیری‌ها و قضاوت‌هایش با مدیریت مستقل

-
1. Bansal
  2. Sharma
  3. Amer
  4. Alzeban
  5. Sawan

باشد تا بتواند مسئولیت‌هایش را بدون تحت نفوذ قرار گرفتن و تأثیرپذیری، دنبال کند. بنابراین، استقلال، زیربنای اثربخشی کمیته حسابرسی است. در شکل ایده‌آل، اعضای کمیته حسابرسی باید از مدیران غیراجرایی و مستقل از مدیریت باشند. «دی‌زورت^۱ و سالتریو^۲ (۲۰۰۱) نمونه‌ای از اعضای کمیته حسابرسی را بررسی کردند تا واکنش آنان را نسبت به مذاکرات میان مدیریت شرکت و حسابرس مستقل، مشخص کنند. آنها به این نتیجه رسیدند که حمایت بیشتر از حسابرس مستقل به وسیله کمیته حسابرسی، با تجربه بیشتر مدیر مستقل و دانش بالاتر گزارشگری حسابرسی مدیران در ارتباط است. با وجود این، رابطه معناداری بین قضاوت اعضای کمیته حسابرسی و دانش گزارشگری مالی آنها پیدا نکردند. «زاین^۳ (۲۰۰۶) در استدلالی که انجام داد، به این نتیجه رسید حسابرس مستقل در سازمانی که دارای کمیته حسابرسی باشد، سهم بیشتری در سازمان مربوط پیدا می‌کند. بر اساس مبانی نظری ارائه شده، فرضیه ششم این گونه مطرح می‌شود:

فرضیه ۶: استقلال کمیته حسابرسی، بر مدیریت سود تأثیر دارد.

۲-۵-۲ تخصص در صنعت و تلاش کمیته حسابرسی

از دیگر ویژگی‌های کمیته حسابرسی، تخصص و مهارت اعضای کمیته حسابرسی است که با اثربخشی کمیته حسابرسی ارتباط تنگاتنگی دارد و به طور چشمگیری مورد توجه قرار گرفته است. تخصص صنعت حسابرس شامل خلق ایده‌های سازنده جهت کمک (خلق ارزش افزوده) به صاحبکاران، همچنین فراهم کردن دیدگاه‌ها و یا راهکارهای تازه برای برخی از موضوع‌هایی که صاحبکاران در صنایع مربوط به خود با آن مواجه می‌شوند (کند^۴، ۲۰۰۸). کمیته حسابرسی نیاز به تصمیم‌گیری‌های مناسب حسابداری و

---

1. DeZoort
2. Salterio
3. Zain
4. Kend

درک و آنالیز هزینه - منفعت تصمیمات عملیاتی سازمان را دارد. قضاوت‌های این چنینی، کمیته حسابرسی را ملزم به داشتن مهارت و تخصص کافی برای ارتباط کارآمد با حسابرسان داخلی و مستقل پیرامون موضوعات کنترلی و شناسایی ریسک‌های حسابرسی می‌کند. نظارت دقیق کمیته حسابرسی ایجاب می‌کند که اعضای آن برای ارزیابی مستقل موضوعاتی که به آن‌ها ارائه می‌شود، تخصص کافی داشته باشند (بیسلی^۱ و سالتریو^۲، ۲۰۰۱). برای اعضای کمیته حسابرسی بدون درجه‌ای مشخص از تخصص، دشوار خواهد بود تا اطلاعات مالی را که ملزم به ارزیابی آن‌ها هستند، به اندازه کافی درک کنند. علاوه بر این، مدیران دارای مدرک حرفه‌ای تمایل به داشتن آگاهی بیشتر از وظایفشان و الزامات قانونی پیرامون گزارش مالی را دارند. از وظایف مهم کمیته حسابرسی می‌توان به برنامه‌ریزی اولیه برای حسابرسی و نتایج مربوط به آن و تعامل با حسابرسان مستقل در فرآیند گزارشگری مالی نام برد (کلین^۳، ۲۰۰۲). «شای^۴ و همکاران» (۲۰۰۳) نشان دادند کاهش مدیریت سود تعهدی در کمیته‌های حسابرسی دارای اعضای متخصص امکان پذیر خواهد بود. از طرفی، محققان معتقدند کمیته حسابرسی با دارا بودن درصد بالاتری از مدیران مستقل، در انجام مسئولیت‌های خود با احتمال کمتری به خطر می‌افتد. همچنین، استدلال می‌شود هرچه تعداد جلسات کمیته حسابرسی و تلاش کمیته حسابرسی در نتیجه نظارت کمیته حسابرسی بیشتر باشد (فاما^۵، ۱۹۸۳).

در ادامه مبانی نظری ارائه شده فرضیه چهارم هفتم و هشتم این گونه مطرح می‌شود:

فرضیه ۷: تخصص کمیته حسابرسی در صنعت، بر مدیریت سود تأثیر دارد.

فرضیه ۸: تلاش کمیته حسابرسی بر مدیریت سود تأثیر دارد.

-
1. Beasley
  2. Salterio
  3. Klein
  4. Xie
  5. Fama

پیشینه پژوهش

وانگ^۱ (۲۰۱۵) در طی سال‌های ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۳، در بررسی اثرگذاری انواع مالکان نهادی در محدود کردن مدیریت اقلام تعهدی غیرعادی، دریافت که سهامداران نهادی بلوکی، دارای دوره سرمایه‌گذاری متوسط و راهبرد سرمایه‌گذاری فعال، نقش محدودکننده‌ای در مدیریت اقلام تعهدی از سوی شرکت‌ها دارند.

«مشواد»^۲ (۲۰۱۸) در طی سال‌های ۲۰۱۲ تا ۲۰۱۶ در بین شرکت‌های اردنی به مطالعه تأثیر ساختار مالکیت، از جمله تمرکز مالکیت، مالکیت نهادی و مالکیت خارجی بر مدیریت سود پرداخت. نتایج حاصل وجود تأثیر معنادار مالکیت تمرکززا در محدودیت عملکرد مدیریت سود تأیید کرد اما تأثیر قابل توجهی از مالکیت نهادی و مالکیت خارجی بر روی شیوه‌های مدیریت سود وجود نداشت.

«رییاد»^۳ و همکاران (۲۰۱۹) با بررسی ویژگی‌های هیأت‌مدیره (استقلال، اندازه، تنوع جنسیتی و دوگانگی مدیرعامل) بر مدیریت سود در بین ۲۵۰ شرکت برترین‌المللی نفت و گاز در سال ۲۰۱۶ دریافتند که استقلال هیأت‌مدیره و تنوع جنسیتی، تأثیر چشمگیری در کاهش مدیریت سود داشته است.

«استیوان»^۴ و همکاران (۲۰۲۰) با بررسی اثربخشی ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر کاهش مدیریت سود در ۳۹۳ شرکت اندونزیایی، دریافتند تخصص و تلاش کمیته حسابرسی تأثیری مثبت بر مدیریت سود داشته است. این در حالی است که استقلال این کمیته، تأثیری بر مدیریت سود نداشته است.

«نجین»^۵ و همکاران (۲۰۲۱) با بررسی بین ساختار مالکیت بر مدیریت سود در بین ۴۸۹ شرکت غیرمالی، دریافتند تمرکز مالکیت و مالکیت دولتی به طور مثبت بر مدیریت سود تأثیری می‌گذارد. در مقابل، مالکیت مدیریتی و مالکیت خارجی بر مدیریت سود تأثیر

1. Wang
2. Maswadeh
3. Riyadh
4. Setiawan
5. Nguyen

منفی می‌گذارد.

«فخاری و همکاران» (۱۳۹۴) اثر ویژگی‌های کمیته حسابرسی از جمله استقلال، تخصص مالی و اندازه کمیته حسابرسی بر مدیریت سود را از طریق ارقام واقعی بررسی کردند. نتایج پژوهش آنها بیانگر آن است که رابطه معناداری بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و مدیریت سود از طریق ارقام واقعی وجود دارد.

«حاجیان و همکاران» (۱۳۹۶) به بررسی تأثیر ساختار مالکیت و عملکرد شرکت بر مدیریت سود در بین سال‌های ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۳ به آزمون ارتباط بین مدیریت سود و انواع ساختارهای مالکیت نظیر مالکیت نهادی، شرکتی، خانوادگی و خارجی پرداختند. نتایج پژوهش آنها نشان‌دهنده این موضوع است که بین مالکیت شرکتی بر مدیریت سود ارتباط مثبت معنادار و همچنین بین مالکیت خارجی با آنکه میزان مالکیت کمتری دارد با مدیریت سود رابطه منفی و معناداری وجود دارد.

«داغانی و همکاران» (۱۳۹۸) تأثیر ساختار مالکیتی و نظارتی هیأت مدیره و ویژگی‌های حسابرس بر مدیریت سود را با استفاده از اطلاعات مربوط به ۲۲ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در طی سال‌های ۱۳۸۸-۱۳۹۴ بررسی کردند. نتایج حاصل نشانگر وجود رابطه منفی معنادار بین مالکیت اعضای هیأت مدیره با مدیریت سود است.

روش‌شناسی تحقیق

۱-۴ مدل پژوهش و تعریف عملیاتی متغیرها

در این پژوهش برای تجزیه و تحلیل فرضیه‌های پژوهش از مدل رگرسیونی زیر استفاده

شده است:

$$EM_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 IO_{i,t} + \beta_2 MO_{i,t} + \beta_3 BI_{i,t} + \beta_4 CI_{i,t} + \beta_5 IBC_{i,t} + \beta_6 IAC_{i,t} + \beta_7 BE_{i,t} + \beta_8 CE_{i,t} + \beta_9 SIZE_{i,t} + \beta_{10} ROA_{i,t} + \beta_{11} LEV_{i,t} + End\ Year + Industry + Year + \varepsilon_{i,t}$$

در ادامه، شرح متغیرهای مدل به صورت زیر است:

۴-۱-۱ متغیر وابسته

$EM_{i,t}$: متغیر مدیریت سود است. مدل‌های مختلفی در جهت محاسبه و ارزیابی برای آن وجود دارد. با توجه به اینکه مدل تعدیل شده جونز که توسط «دچو و همکاران» (۱۹۹۵) توسعه داده شده، قدرت بیشتری برای کشف مدیریت سود دارد (نیکومرام و همکاران، ۱۳۸۸) در پژوهش حاضر برای محاسبه مدیریت سود همچون تحقیقات «مرادزاده و همکاران» (۱۳۹۱) و «حاجیان و همکاران» (۱۳۹۶) به شرح زیر استفاده شده است:

$$TA_{i,t} / A_{i,t-1} = \alpha_1 (1 / A_{i,t-1}) + \alpha_2 (\Delta REV_{i,t} - \Delta REC_{i,t} / A_{i,t-1}) + \alpha_3 (PPE_{i,t} / A_{i,t-1}) + \varepsilon_{i,t}$$

$$TA_{i,t} = \text{کل اقلام تعهدی شرکت } i \text{ در سال } t$$

$$\Delta REV_{i,t} = \text{تغییر در درآمد شرکت } i \text{ بین سال } t-1 \text{ و } t$$

$$\Delta REC_{i,t} = \text{تغییر در حساب‌های دریافتی شرکت } i \text{ بین سال } t-1 \text{ و } t$$

$$PPE_{i,t} = \text{ناخالص اموال، ماشین‌آلات و تجهیزات شرکت } i \text{ در سال } t-1$$

$$A_{i,t-1} = \text{کل دارایی‌های شرکت } i \text{ در سال } t-1$$

$$\varepsilon_{i,t} = \text{باقی مانده مدل: اثرات نامشخص عوامل تصادفی و خطای مدل شرکت } i \text{ در}$$

سال t

۴-۱-۲ متغیرهای مستقل

$MO_{i,t}$: متغیر مالکیت نهادی که بیانگر درصد سهام در اختیار مالکان نهادی است (بوش، ۱۹۹۸). در واقع، سرمایه‌گذاران نهادی، سرمایه‌گذاران بزرگ نظیر: بانک‌ها، شرکت‌های بیمه، شرکت‌های سرمایه‌گذاری، مؤسسات بازنشستگی و... هستند. (مهرانی و همکاران، ۱۳۹۴).

$MO_{i,t}$: متغیر مالکیت مدیریتی است که مطابق پژوهش‌های «میولر^۳ و اسپیتز^۴»

1. Modify jonez Model
2. Dechow
3. Mueller
4. Spitz

(۲۰۰۶) و «نمازی و کرمانی» (۱۳۸۷) در این پژوهش اندازه‌گیری به صورت درصد سهام نگهداری شده توسط اعضای هیأت مدیره محاسبه شده است.

$BI_{i,t}$: متغیر تخصص هیأت مدیره در صنعت است که تعداد اعضای هیأت مدیره که دارای تخصص در صنعت، مرتبط با واحد مورد رسیدگی است.

$CI_{i,t}$: نشانگر متغیر تخصص کمیته حسابرسی در صنعت است و تعداد اعضای کمیته حسابرسی که دارای تخصص در صنعت مرتبط با واحد مورد رسیدگی است.

$IBC_{i,t}$: متغیر استقلال هیأت مدیره که نسبت تعداد اعضای غیرموظف در ترکیب هیأت مدیره تقسیم بر تعداد اعضای هیأت مدیره است (وکیلی فرد و باوندپور، ۱۳۸۹).

$IAC_{i,t}$: بیانگر متغیر استقلال کمیته حسابرسی است که نسبت تعداد اعضای غیرموظف کمیته حسابرسی به کل اعضای کمیته حسابرسی است (اندرو^۱ و همکاران، ۲۰۰۳).

$BE_{i,t}$: متغیر تلاش هیأت مدیره است که تعداد جلسات برگزار شده توسط هیأت مدیره در طول سال مورد رسیدگی قرار می‌گیرد.

$CE_{i,t}$: متغیر تلاش کمیته حسابرسی است که تعداد جلسات برگزار شده توسط کمیته حسابرسی در طول سال مورد رسیدگی قرار می‌گیرد.

۳-۱-۴ متغیرهای کنترلی و ساختگی

$SIZE_{i,t}$: متغیر اندازه شرکت که به صورت لگاریتم طبیعی مجموع دارایی شرکت برای هر سال اندازه‌گیری می‌شود (بال^۲ و فاستر^۳ ۱۹۸۲؛ واعظ، ۱۳۸۹).

$ROA_{i,t}$: بازده دارایی‌ها که به صورت سود خالص تقسیم بر کل دارایی‌ها تعریف می‌شود (پینوو^۴، ۱۳۸۳؛ به نقل از صحت و همکاران، ۱۳۹۰).

---

1. Andrew
2. Ball
3. Foster
4. P Neveu

$LEV_{i,t}$: متغیر اهرم مالی شرکت، نسبت بدهی است که از تقسیم کل بدهی‌ها به کل دارایی‌ها به دست می‌آید (فاستر، ۱۹۸۶؛ اسماعیل زاده و همکاران ۱۳۹۴).
End Year: متغیر کنترل پایان سال مالی شرکت است. در صورتی که پایان سال مالی ۲۹ اسفند باشد، عدد یک؛ در غیر این صورت عدد صفر لحاظ می‌شود.
Industry: متغیر صنعت است.
Year: متغیر کنترل سال مالی شرکت است.

۲-۴ جامعه و قلمرو زمانی پژوهش

در تحقیق پیش‌رو، خروجی اطلاعات صورت‌های مالی و گزارش‌های هیأت‌مدیره شرکت‌ها طی سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۷ مرجع قرار گرفته است. دلیل انتخاب بورس به عنوان جامعه تحقیق، در دسترس بودن، به‌روز بودن، صحیح بودن و به‌موقع بودن اطلاعات مورد استفاده است. جامعه آماری پژوهش حاضر را ۶۲۸ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تشکیل می‌دهند. از این تعداد، شرکت‌های غیرتولیدی چون گروه شرکت‌های سرمایه‌گذاری، واسطه‌گری‌های مالی، هلدینگ، بانک و لیزینگ به دلیل تفاوت در روش حسابداری، همچنین شرکت‌هایی که در دوره مورد بررسی تغییر سال مالی داده یا در طی دوره پژوهش به بورس ورود پیدا کرده‌اند و یا وقفه معاملاتی بیش از شش ماه داشته باشند، به دلیل دسترسی نداشتن به اطلاعات مورد نیاز، از جامعه حذف و در پایان تعداد ۱۹۰ شرکت برای آزمون فرضیه انتخاب شدند.

جدول ۱. اطلاعات مربوط به تعیین شرکت‌های نمونه

۶۲۸	تعداد کل شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران
(۴۱۰)	شرکت‌هایی که تولیدی نیستند
(۸)	تعداد شرکت‌هایی که وقفه معاملاتی بیش از ۶ ماه دارند
(۴)	تعداد شرکت‌هایی که در طی سال مورد بررسی معامله‌ای نداشتند و تغییر سال مالی دارند
(۱۶)	تعداد شرکت‌هایی که در طی دوره پژوهش به بورس وارد شده‌اند
۱۹۰	تعداد شرکت‌های جامعه

۳-۴ ابزار جمع‌آوری اطلاعات و مراحل تجزیه و تحلیل آن‌ها

این تحقیق در حوزه تحقیقات حسابداری و حسابرسی و از نوع تحقیقات شبه تجربی است. با توجه به اینکه نتایج حاصل از این پژوهش می‌تواند در فرایند تصمیم‌گیری مورد استفاده قرارگیرد، این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی است. همچنین از آنجا که با استفاده از مدل‌های رگرسیونی، همبستگی بین دو یا چند متغیر بررسی می‌شود، از لحاظ ماهیت، توصیفی همبستگی است. از آنجا که با استفاده از داده‌های واقعی شرکت‌های بورسی انجام شده است، از نوع رویدادی پس از وقوع است. برای انجام پژوهش و گردآوری داده‌های مورد نیاز برای آزمون فرضیه‌ها، از روش اسناد کاوی استفاده شده است. جمع‌آوری اطلاعات با استفاده از نرم‌افزاره‌آورد نوین و سازمان بورس اوراق بهادار و شبکه کدال، صورت پذیرفته است. برای آماده‌سازی متغیرهای لازم جهت استفاده در مدل‌های مربوط به آزمون فرضیه‌ها، از نرم‌افزار صفحه گسترده (اکسل) استفاده شده است. در این پژوهش برای انجام تحلیل‌های نهایی، از نسخه نرم‌افزار اریویوز استفاده شده است.

یافته‌های پژوهش

جدول ۱ آماره‌های توصیفی را نشان می‌دهد. به عنوان مثال، برای متغیر مدیریت سود، میانگین ۰/۰۱۰- نشان از تلاش شرکت‌ها در جهت کمتر نشان دادن درآمد است. همین‌طور، این نکته قابل ذکر است که در محاسبات مربوط به مدیریت سود، از قدر مطلق آن استفاده شده است.

جدول ۲. آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیرها	شرح متغیر	میانگین	میانه	انحراف معیار	مینیمم	ماکزیمم
EM	مدیریت سود	-۰/۰۱۰	-۰/۱۲۴	۰/۹۴۳	-۲/۹۴۷	۳/۰۰۰
SIZE	اندازه شرکت	۱۴/۲۷۸	۱۴/۱۱۵	۷/۴۷۱	۱۰/۴۹۰	۱۹/۷۷۰

متغیرها	شرح متغیر	میانگین	میانه	انحراف معیار	مینیمم	ماکزیمم
ROA	بازده دارایی	۰/۱۴۸	۰/۱۲۰	۰/۱۴۲	-۰/۳۳۰	۰/۶۵۰
LEV	اهرم مالی	۰/۵۸۵	۰/۵۸۰	۰/۲۱۱	۰/۰۶۰	۷۳۷۰
IO	مالکیت نهادی	۰/۵۱۴	۰/۵۵۰	۰/۳۲۹	۰/۰۰۰	۰/۹۹۰
MO	مالکیت مدیریتی	۰/۳۴۷	۰/۲۵۰	۰/۳۳۲	۰/۱۰۰	۷۰۰۰
BI	تخصص در صنعت هیأت مدیره	۰/۸۵۱	۷۰۰۰	۰/۳۵۶	۰/۰۰۰	۷۰۰۰
IBC	استقلال هیأت مدیره	۰/۷۰۴	۰/۸۰۰	۰/۱۸۲	۰/۲۰۰	۷۰۰۰
BE	تلاش هیأت مدیره	۱۴/۰۳۴	۱۲/۰۰۰	۵/۱۰۸	۰/۰۰۰	۳۳/۰۰۰
CI	تخصص در صنعت کمیته حسابرسی	۰/۲۵۰	۰/۰۰۰	۰/۴۳۳	۰/۰۰۰	۷۰۰۰
IAC	استقلال کمیته حسابرسی	۰/۴۴۸	۰/۳۳۰	۰/۲۷۷	۰/۰۰۰	۷۰۰۰
CE	تلاش کمیته حسابرسی	۸/۷۲۷	۱۲/۰۰۰	۴/۶۷۹	۰/۰۰۰	۲۴/۰۰۰

۱-۵ آزمون‌های مهم

قبل از بررسی فرضیه‌ها مانایی متغیرهای پژوهش بررسی می‌شود. آزمون ریشه واحد سری‌های زمانی به گونه‌ای است که ایستایی یا نایستایی متغیرها را با استفاده از یک معادله بررسی می‌کند. فرضیه صفر در این آزمون بیانگر این است که سری زمانی دارای ریشه واحد بوده و فرضیه مخالف ایستایی سری زمانی را نشان می‌دهد. در جدول ۲ نتایج آزمون مانایی آورده شده است که طبق آن مانایی متغیرها تأیید می‌شود.

جدول ۳. نتایج آزمون ریشه واحد لوین، لین و چو برای بررسی مانایی

متغیرها	فرضیه صفر H_0	آماره	p-value	نتیجه آزمون
EM	وجود ریشه واحد (متغیر نایستا است)	-30.280	0.000	H_0 رد می‌شود (متغیر مانا است)
SIZE	وجود ریشه واحد (متغیر نایستا است)	-21.764	0.000	H_0 رد می‌شود

متغیرها	فرضیه صفر H_0	آماره	p-value	نتیجه آزمون
ROA	وجود ریشه واحد (متغیرنا ایستا است)	-49.753	0.000	H_0 رد می‌شود
LEV	وجود ریشه واحد (متغیرنا ایستا است)	-48.892	0.000	H_0 رد می‌شود
IO	وجود ریشه واحد (متغیرنا ایستا است)	-40.144	0.000	H_0 رد می‌شود
MO	وجود ریشه واحد (متغیرنا ایستا است)	-43.815	0.000	H_0 رد می‌شود
BI	وجود ریشه واحد (متغیرنا ایستا است)	-50.118	0.000	H_0 رد می‌شود
CI	وجود ریشه واحد (متغیرنا ایستا است)	-45.219	0.000	H_0 رد می‌شود
IBC	وجود ریشه واحد (متغیرنا ایستا است)	-6.951	0.000	H_0 رد می‌شود
BE	وجود ریشه واحد (متغیرنا ایستا است)	-15.296	0.000	H_0 رد می‌شود
IAC	وجود ریشه واحد (متغیرنا ایستا است)	-7.264	0.000	H_0 رد می‌شود
CE	وجود ریشه واحد (متغیرنا ایستا است)	-75.236	0.000	H_0 رد می‌شود

۱-۱-۵ تعیین روش به کارگیری داده‌های ترکیبی

ابتدا باید مشخص شود که اصولاً نیازی به در نظر گرفتن ساختار پانل داده‌ها (تفاوت‌ها یا اثرات خاص شرکت) یا ساختار تابلویی وجود دارد یا اینکه می‌توان داده‌های مربوط به شرکت‌های مختلف را ادغام یا تلفیق کرد و از آن در تخمین مدل استفاده کرد. همان‌گونه که در جدول ۳ دیده می‌شود، در سطح اطمینان ۹۵٪، فرض روش داده‌های پانل پذیرفته می‌شود.

جدول ۴. نتایج آزمون F (لیمر) برای انتخاب روش تلفیقی (Pooling) یا ترکیبی (Panel)

مدل	فرضیه صفر H_0	آماره F	p-value	نتیجه آزمون
۱	اثرات خاص شرکت معنی‌دار نیستند (روش Pooling مناسب است)	27.20	0.000	H_0 رد می‌شود (روش داده‌های پانل انتخاب می‌شود)

۵-۱-۲ آزمون هاسمن برای انتخاب بین مدل اثرات ثابت و اثرات تصادفی

برای انتخاب بین مدل اثرات تصادفی یا اثرات ثابت از آزمون هاسمن استفاده می‌شود. نتایج جدول ۴ بیانگر آن است که در مدل یک باید از روش اثرات ثابت استفاده کرد.

جدول ۵. نتایج آزمون هاسمن برای انتخاب بین مدل اثرات ثابت و اثرات تصادفی

مدل	فرضیه صفر H_0	آماره χ^2	p-value	نتیجه آزمون
۱	روش اثرات تصادفی مناسب است	71.66	0.000	H_0 رد می‌شود (روش اثرات ثابت مناسب است)

در داده‌های تابلویی نیز مانند داده‌های سری، زمانی می‌توان بحث‌های مربوط به ناهمسانی واریانس بین جملات اختلال و همچنین خودهمبستگی را مطرح کرد. در صورتی که دوره زمانی مورد مطالعه در داده‌های پانل نسبت به تعداد واحدهای انفرادی بیشتر باشد، انتظار می‌رود بحث خودهمبستگی بین اجزای اختلال موضوعیت داشته باشد. چنانچه تعداد واحدهای انفرادی بیشتر از دوره زمانی مورد مطالعه باشد، می‌توان انتظار داشت که اجزای اختلال دارای ناهمسانی واریانس باشند. لذا لازم است هر یک از این موارد مورد آزمون قرار گیرد. در این تحقیق چون تعداد واحدهای انفرادی بیشتر از دوره زمانی مورد مطالعه است، می‌توان انتظار داشت که اجزای اختلال دارای ناهمسانی واریانس باشند. بنابراین، باید ناهمسانی واریانس بررسی شود.

جدول ۶. نتایج آزمون والد تعدیل شده برای کشف ناهمسانی واریانس

مدل	فرضیه صفر H_0	آماره F	p-value	نتیجه آزمون
۱	واریانس‌ها همسانند	333.94	0.000	H_0 رد می‌شود (ناهمسانی واریانس وجود دارد)

بنا بر نتایج حاصل از این آزمون که در جدول ۵ آورده شده است، در مدل‌های پژوهش ناهمسانی واریانس وجود دارد.

جدول ۷. نتایج آزمون ولد ریج برای کشف خودهمبستگی

مدل	فرضیه صفر H_0	آماره F	p-value	نتیجه آزمون
۱	خودهمبستگی وجود ندارد.	5.653	0.0184	H_0 رد می‌شود (خودهمبستگی وجود دارد)

بنا بر نتایج حاصل از این آزمون که در جدول فوق آورده شده است، در مدل‌های پژوهش خودهمبستگی وجود دارد (زیرا p-value محاسبه شده کمتر از ۰/۰۵ است). لذا برای رفع این مشکل و همچنین مشکل ناهمسانی واریانس از آزمون GLS جهت برآورد ضریب‌های مدل استفاده می‌شود. نتایج مدل پژوهش براساس آزمون GLS در جدول ۷ به‌طور خلاصه بیان شده است:

جدول ۸. خلاصه نتایج آماری آزمون مدل ۱ براساس آزمون GLS

متغیر	ضرایب	خطای انحراف معیار	آماره t	سطح معناداری (sig)	VIF
SIZE	-0.031	0.018	-1.760	0.078	1.088
ROA	1.626	0.206	7.880	0.000	1.336
LEV	0.033	0.136	0.240	0.807	1.287
IO	-0.236	0.078	-3.030	0.002	1.058
MO	0.101	0.084	1.210	0.228	1.172
BI	-0.373	0.072	-5.200	0.000	1.072
IBC	-0.912	0.143	-6.360	0.000	1.100
BE	-0.037	0.005	-7.140	0.000	1.162
CI	0.031	0.060	0.510	0.608	1.072
IAC	-0.219	0.102	-2.140	0.032	1.153
CE	0.014	0.006	2.390	0.017	1.193

متغیر	ضرایب	خطای انحراف معیار	آماره t	سطح معناداری (sig)	VIF
-cons	1.712	0.286	5.990	0.000	
آماره X^2 (سطح معنی داری)	238.00(0.000)				
R^2	0.463				

با توجه به مقادیر VIF مشخص می شود که بین متغیرهای مستقل همخطی وجود ندارد. زیرا مقادیر VIF همگی کمتر از ۵ هستند. همچنین، لازم است آزمون نرمال بودن توزیع اجزای اخلال انجام شود. فرض بر این است که جمله اخلال به نحوی است که پراکندگی آن در مجاورت میانگین حداکثر است و هرچه از میانگین دورتر شویم، پراکندگی در سمت راست و چپ آن به یک نسبت کاهش می یابد. این فرض به خصوص وقتی حجم نمونه بزرگ باشد، معقول است. همان گونه که در جدول ۸ ملاحظه می شود، بررسی مقدار این آماره گویای آن است که فرض نرمال بودن جزء اخلال برقرار است.

جدول ۹ نتایج آزمون نرمال بودن

مدل	فرضیه صفر (H_0)	آماره چارکو-برا	p-value	نتیجه آزمون
۱	نرمالیتی	0.112	0.815	H_0 تایید می شود (نرمال می باشد)

۲-۵ بررسی فرضیه اول تا هشتم پژوهش

طبق نتایج جدول ۷، مقدار آماره t برای تأثیر مالکیت نهادی بر مدیریت سود برابر با $3/030$ - و قدر مطلق آن از عدد $1/96$ بیشتر است. مقدار ضریب تأثیر برابر با $0/236$ - و منفی است. بنابراین، مالکیت نهادی بر مدیریت سود تأثیر منفی دارد. فرضیه اول تأیید می شود. همین طور مقدار آماره t برای تأثیر مالکیت مدیریتی بر مدیریت سود برابر با $1/210$ و مقدار آن از عدد $1/96$ کمتر است. بنابراین، مالکیت مدیریتی بر مدیریت سود تأثیر

ندارد. فرضیه دوم رد می‌شود. در ادامه جدول ۷، مقدار آماره t برای تأثیر تخصص هیأت مدیره در صنعت بر مدیریت سود برابر با $۵/۲۰۰$ - و قدر مطلق آن از عدد $۱/۹۶$ بیشتر است. مقدار ضریب تأثیر برابر با $۰/۳۷۳$ - و منفی است. بنابراین، تخصص هیأت مدیره در صنعت بر مدیریت سود تأثیر منفی دارد. فرضیه سوم تأیید می‌شود. همچنین، مقدار آماره t برای تأثیر استقلال هیأت مدیره در صنعت بر مدیریت سود برابر با $۶/۳۶۰$ - و قدر مطلق آن از عدد $۱/۹۶$ بیشتر است و مقدار ضریب تأثیر برابر با $۰/۹۱۲$ - و منفی است. بنابراین، استقلال هیأت مدیره بر مدیریت سود تأثیر منفی دارد. فرضیه پنجم تأیید می‌شود. در ادامه، مقدار آماره t برای تأثیر تلاش هیأت مدیره در صنعت بر مدیریت سود برابر با $۷/۱۴۰$ - و قدر مطلق آن از عدد $۱/۹۶$ بیشتر است و مقدار ضریب تأثیر برابر با $۰/۳۷$ - و منفی است. بنابراین، تلاش هیأت مدیره بر مدیریت سود تأثیر منفی دارد. فرضیه هفتم تأیید می‌شود. طبق نتایج جدول ۷، مقدار آماره t برای تأثیر استقلال کمیته حسابرسی بر مدیریت سود برابر با $۲/۱۴۰$ - و قدر مطلق آن از عدد $۱/۹۶$ بیشتر است. مقدار ضریب تأثیر برابر با $۰/۲۱۹$ - و منفی است. بنابراین، استقلال کمیته حسابرسی بر مدیریت سود تأثیر منفی دارد. فرضیه ششم تأیید می‌شود. مقدار آماره t برای تأثیر تخصص کمیته حسابرسی در صنعت بر مدیریت سود برابر با $۰/۵۱۰$ و مقدار آن از عدد $۱/۹۶$ کمتر است. بنابراین، تخصص کمیته حسابرسی بر مدیریت سود تأثیر ندارد. فرضیه چهارم رد می‌شود. در ادامه، مقدار آماره t برای تأثیر تلاش کمیته حسابرسی بر مدیریت سود برابر با $۲/۳۹۰$ و قدر مطلق آن از عدد $۱/۹۶$ بیشتر و مقدار ضریب تأثیر برابر با $۰/۰۱۴$ و مثبت است. بنابراین، تلاش کمیته حسابرسی بر مدیریت سود تأثیر مثبت دارد. فرضیه هشتم تأیید می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

صاحب‌نظران مالی و حسابداری سال‌هاست متوجه شده‌اند شرکت‌ها از آزادی عمل موجود در قواعد حسابداری به روش‌های گوناگون برای مدیریت سود استفاده می‌کنند.

این در حالی است که تحقیقات متعددی بیانگر این است که حاکمیت شرکتی می‌تواند مدیریت سود را محدود کند (دجو، ۱۹۹۵؛ کلین، ۲۰۰۲). نتایج بیان شده حاکی از وجود رابطه معنادار و منفی بین مالکیت نهادی، تخصص هیأت‌مدیره در صنعت، استقلال هیأت‌مدیره، استقلال کمیته حسابرسی و تلاش هیأت‌مدیره بر مدیریت سود است. در تبیین این یافته‌ها می‌توان به تحقیقاتی چون «راجگوپال^۱ و همکاران» (۲۰۰۲)، «شای و همکاران» (۲۰۰۳)، «آقایی و چالاکی» (۱۳۸۸)، «استا» (۱۳۹۰) اشاره کرد. می‌توان این گونه بیان کرد نظارت همه‌جانبه و بیشتر مالکان نهادی بر فعالیت‌ها و تصمیمات مدیریت می‌تواند موجب کاهش فرصت و توانایی آنان در استفاده از اقلام تعهدی برای مدیریت سود شود (سیفرت^۲ و همکاران، ۲۰۰۵). در تبیین رابطه بین مالکیت مدیریتی و مدیریت سود، شواهد محدود و متفاوتی وجود دارد. «میولر و اسپیتز» در سال ۲۰۰۶ به بررسی تأثیر مالکیت مدیریتی برای سال‌های ۱۹۹۷ تا ۲۰۰۰ در آلمان پرداختند. آن‌ها نشان دادند درصد مالکیت مدیریتی بیش از ۴۰٪ در بهبود عملکرد شرکت‌ها تأثیر دارد. «استا» (۱۳۹۰) در پژوهش خود دریافت بین مالکیت مدیریتی و مدیریت سود رابطه معنادار منفی وجود دارد. با توجه به اینکه در این مطالعه رابطه بین مالکیت مدیریتی و مدیریت سود معنادار نیست، می‌توان در نظر گرفت میزان سهام در اختیار مدیریت در اراده آن‌ها در انجام مدیریت سود تأثیری ندارد. همچنین، نتایج پژوهش‌های «ماراچی^۳ و همکاران» (۲۰۰۱)، «چترو^۴ و همکاران» (۲۰۰۱)، «کلین» (۲۰۰۲)، «شای و همکاران» (۲۰۰۳)، «بیکس^۵ و همکاران» (۲۰۰۴)، «چانگ^۶ و سان^۷» (۲۰۰۸)، «رودپشتی و همکاران» (۱۳۹۱) با تحقیق حاضر مبنی بر وجود رابطه منفی بین استقلال هیأت‌مدیره و مدیریت سود همسو می‌باشد. در واقع، می‌توان انتظار داشت هیأت‌مدیره هرچه مستقل‌تر باشد و

-
1. Rajgopal
  2. Seifert
  3. Marrakchi
  4. Chtourou
  5. Beeks
  6. Chang
  7. Sun

تعلق کمتری به اجزای مدیریت داشته باشد، تلاش بیشتری در محدود کردن راه‌های مدیریت سود انجام خواهد داد. این امر در وجود رابطه منفی بین تخصص هیأت مدیره و مدیریت سود، قابلیت تعمیم دارد. در تبیین وجود رابطه منفی معنادار بین تلاش هیأت مدیره و مدیریت سود می‌توان به پژوهش «وافیاس» (۱۹۹۹) اشاره داشت. نتایج به دست آمده نشان می‌دهد افزایش تعداد جلسات هیأت مدیره برگشت از عملکرد ضعیف را سرعت می‌بخشد. درحقیقت، هیأت مدیره با برگزاری جلسات کاری، به دفعات می‌تواند وقت بیشتری را به مباحث مرتبط با عملکرد مدیریت و چگونگی گزارشگری مالی اختصاص دهد. به طور کلی، در تبیین وجود ارتباط بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و مدیریت سود، می‌توان به تحقیق «کوهن^۱ و زاروین^۲» (۲۰۰۸) اشاره کرد. آنها با مطالعه شرکت‌های آمریکایی دریافتند که مدیریت سود در شرکت‌هایی که کمیته حسابرسی دارند، کاهش چشمگیری با قبل از وجود کمیته حسابرسی دارند. تحقیقات «ابوت^۳ و همکاران» (۲۰۰۲)، «کلین» (۲۰۰۲)، «نورمن^۴ و همکاران» (۲۰۰۶)، «صالح^۵ و همکاران» (۲۰۰۷) را می‌توان در تأیید وجود رابطه منفی بین استقلال کمیته حسابرسی و مدیریت سود، ذکر کرد. می‌توان اذعان داشت کمیته حسابرسی به عنوان زیرمجموعه‌ای از هیأت مدیره هنگام داشتن استقلال بیشتر همدفمند و کارا تر بر فعالیت و اقدامات مدیریت نظارت دارد. نبود ارتباط بین تخصص کمیته حسابرسی در صنعت و مدیریت سود را می‌توان با تحقیق «زارعی و قاسمی» (۱۳۹۵) همسو دانست. تخصص صنعت کمیته حسابرسی برخلاف تخصص مالی آن، تأثیر بسزایی ندارد. شاید فقدان تحصیلات مرتبط آکادمیک ویژه مربوط به صنعت یا امکان استفاده بیشتر از استعداد های موجود در جامعه، دلیل این امر باشد. طبق نتایج تحقیقات حاضر، افزایش تعداد جلسات کمیته

---

1. Chohen
2. Zarowin
3. Abbott
4. Norman
5. Saleh

حسابرسی تأثیر مستقیمی بر مدیریت سود دارد که متناقض با پژوهش «ویسواناتان»^۱ (۲۰۰۸) است.

مدیریت سود از طریق ارقام واقعی و تعهدی، یکی از پیامدهای مهم تضاد منافع بین سهامداران و مدیران است. مالکان نهادی و مدیریتی، ویژگی‌های هیأت‌مدیره و کمیته حسابرسی به عنوان زیرمجموعه‌ای از راهبری شرکتی مطلوب، نقش مهمی در افزایش اعتماد سرمایه‌گذاران و در عین حال بهبود کارایی و رشد اقتصادی ایفا می‌کند. نتایج این پژوهش نشان از تأثیرگذاری معکوس مالکیت نهادی، تخصص در صنعت و استقلال و تلاش هیأت‌مدیره، همچنین استقلال کمیته حسابرسی بر مدیریت سود دارد. این اثر می‌تواند در بهبود روابط بین سهامداران و مدیریت شرکت نقش داشته باشد و هزینه‌های نمایندگی و تناقض در منافع آن‌ها را به حداقل برساند.

شایان ذکر است، داده‌های این پژوهش در فاصله سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۷ جمع‌آوری شده است. تعمیم نتایج حاصل با سایر محدوده‌های زمانی باید با احتیاط انجام پذیرد. همچنین، با توجه به سابقه محدود الزام وجود کمیته حسابرسی در ایران، امکان تعمیم نتایج به سال‌های پیش از این نیست. با وجود تأثیرگذاری مالکان نهادی، هیأت‌مدیره و کمیته حسابرسی بر کاهش مدیریت سود، می‌توان پیشنهاد کرد این ارکان با استفاده از قدرت نظارت بالای خود، از هرگونه سوءاستفاده مدیریت از قدرت اجرایی خود جلوگیری کنند. همچنین، می‌توانند با برگزاری تعداد جلسات بیشتر و برگزاری دوره‌های تخصصی بیشتر، همسوبا صنعت مربوط، برای بالابردن دانش روز و همچنین در اختیار گرفتن مدیران غیرموظف بیشتر در ترکیب خود، در کنترل هرچه بیشتر مدیریت سود شرکت‌ها مؤثرتر عمل کنند.

منابع

أستا، سهراب. (۱۳۹۰). بررسی رابطه بین ساختار مالکیت و مدیریت سود. پژوهش‌های حسابداری مالی، ۳(۲)،

۹۳-۱۰۶.

- اسماعیل زاده مقری، علی و محمودی، محمد و همکاران. (۱۳۹۴). تاثیر ساختار مالکیت بر رابطه بین جریان وجه نقد آزاد و مدیریت و استفاده بهینه از دارایی‌ها. *پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی*، (۲۸)، ۲۳-۴۱.
- آقایی، محمد علی، و چالاک، پری. (۱۳۸۸). بررسی رابطه بین ویژگی‌های حاکمیت شرکتی و مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس. *فصلنامه تحقیقات حسابداری و حسابرسی*، (۴)، ۵۴-۷۷.
- حاجیان، نجمه، داغانی، رضا، و موسیوند، زهرا. (۱۳۹۶). بررسی تاثیر ساختار مالکیت و عملکرد شرکت بر مدیریت سود شرکت‌های پذیرفته شده در بورس. *نشریه تحلیل مالی*، (۱)، ۶۵-۸۹.
- حساس یگانه، یحیی، و تقی زاده، سمیه. (۱۳۹۴). تاثیر سازوکارهای حاکمیت شرکتی بر کیفیت حسابرسی و مدیریت سود واقعی. *تحقیقات مالی*، (۲۵)، ۳۴-۴۵.
- داغانی، رضا، حاجیان، نجمه، و طلوعی، کبری. (۱۳۹۸). تاثیر ساختار مالکیتی و نظارتی هیأت مدیره و ویژگیهای حسابرس بر مدیریت سود. *پژوهش‌های تجربی حسابداری*، (۲)، ۲۹۹-۳۲۶.
- زارعی، علیرضا، و قاسمی، معصومه. (۱۳۹۵). اثر ویژگیهای کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی. *مجله بررسی‌های حسابداری*، (۱۲)، ۳-۴۳-۶۴.
- صحت، سعید، شریعت پناهی، سیدمجید، و مسافری راد، فراز. (۱۳۹۰). رابطه بازده دارایی‌ها، بازده حقوق صاحبان سهام و ارزش افزوده اقتصادی در صنعت بیمه. *فصلنامه مطالعات تجربی حسابداری مالی*، (۳۲)، ۱۲۱-۱۴۰.
- فخاری، حسین، و رضائی پسته نوئی، یاسر. (۱۳۹۶). تاثیر کمیته حسابرسی بر محیط اطلاعاتی شرکت. *حسابداری مدیریت*، (۱۱)، ۶۳-۷۹.
- فخاری، حسین، محمدی، جواد، و نتاج کردی، محمدحسن. (۱۳۹۴). بررسی اثر ویژگیهای کمیته حسابرسی بر مدیریت سود از طریق اقلام واقعی. *مطالعات تجربی حسابداری مالی*، (۴۶)، ۱۲-۱۳۳-۱۴۶.
- مرادزاده فرد، مهدی، زارع زاده مهریزی، محمدصادق، و تاگر، رضا. (۱۳۹۱). تاثیر پاداش هیأت مدیره و مالکیت نهادی بر مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس. *فصلنامه بورس اوراق بهادار*، (۵)، ۱۸-۱۳۷-۱۵۲.
- مشایخی، بیتا، محمدآبادی، مهدی. (۱۳۹۰). رابطه مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی با کیفیت سود. *پژوهش‌های حسابداری مالی*، (۲)، ۳-۱۷-۳۲.
- مهرانی، ساسان و همکاران. (۱۳۹۴). مالکیت نهادی و انعطاف پذیری مالی. *مجله پژوهش‌های حسابداری و حسابرسی*، (۲۸)، ۷-۴۳-۵۶.
- نمازی، محمد، و کرمانی، احسان. (۱۳۸۷). تأثیر ساختار مالکیت بر عملکرد شرکت‌های پذیرفته شده در بورس. *بررسی‌های حسابداری و حسابرسی*، (۱۵)، ۵۳-۸۳-۱۰۰.
- نیک بخت، محمدرضا، سیدی، سیدعزیز، و هاشم‌الحسینی، روزبه. (۱۳۸۹). بررسی تاثیر ویژگی‌های هیأت مدیره بر عملکرد شرکت. *پیشرفت‌های حسابداری*، (۲)، ۱-۲۷۰-۲۵۱.

نیکومرام، دکتر هاشم، نوروش، دکتر ایرج، مهرآذین، دکتر علی‌رضا. (۱۳۸۸). ارزیابی مدل‌های مبتنی بر اقلام تعهدی برای کشف مدیریت سود. *آینده پژوهشی مدیریت*، ۲۰ (۸۲)، ۱-۲۰.

وکیلی فرد، حمیدرضا، وبانندپور، لیدا. (۱۳۸۹). تاثیر حاکمیت شرکتی بر عملکرد شرکت‌های پذیرفته شده در بورس. *مجله مطالعاتی مالی*، ۳ (۸)، ۱۱۹-۱۴۰.

- Abbott, L. J., Parker, S., Peters, G. (2002). Audit committee characteristics and financial misstatement: A study of the efficacy of certain blue ribbon committee recommendations. Working Paper, University of Memphis, Santa Clara University and University of Georgia.
- Alzeban, Abdulaziz., Sawan, Nedal. (2015). The impact of audit committee characteristics on the implementation of internal audit recommendations. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, (24), 61-71.
- Amer, A., Ravindran, P., Almsafir, M. (2014). The Impact of Corporate Governance and Ownership Structure on Voluntary Disclosure in Annual Reports among Listed Jordanian Companies. *Procedia- Social and Behavioral Sciences*, 129, 341 - 348.
- Arens, A. A., Loebbecke, J. K. (2003). *Auditing: An Integrated Approach* (7th ed.). Upper Sand Rives: Prentice Hall.
- Andrew, J.F., Srinivasan, K., Steven, A.S.. (2003). Audit Committee Characteristics and the Perceived Quality of Financial Reporting. *An Empirical Analysis*, 43 (2), 153-193.
- Baatwah, S. R., Salleh, Z., & Ahmad, N. (2015). CEO characteristics and audit report timeliness: do CEO tenure and financial expertise matter? *Managerial Auditing Journal*, 30(8/9), 998-1022.
- Ball, R., J. Foster (1982). Corporate financial reporting: A methodological review of empirical research. *Journal of Accounting Research*, 20 (2), 161-234.
- Bansal, N, A., K.Sharma. (2016). Audit committee, corporate governance and firm performance. *International Journal of Economics and Finance*, 8(3), 103-116.
- Beasley, M. S., Salterio, S. (2001). The Relationship between Board Characteristics and Voluntary Improvements in Audit Committee Composition and Experience. *Contemporary Accounting Research*, 18(4), 539-570.
- Beekes, W., Pope, P., Young, S. (2004). The link between earnings timeliness, earnings conservatism and board composition: evidence from the UK. *Corporate Governance: An International Review*, 12, 47-59.
- Bushee, B. J. (1998). The influence of institutional investors on myopic R&D investment behavior. *Accounting Review*, 73(3), 305-333.
- Chang, H., Sun, A. M. (2008). Corporate Governance and Corporate Social Responsibility Synergies and Interrelationships. *CG and CSR Synergies and interrelationships*, 16(5).
- Cheng, H. & S. Warfield (2010). Client importance, non-audit services, and abnormal accruals. *The Accounting Review*, 78(4), 931-955.
- Chtourou, S. M., Bedard, J., L. Courteau (2001). *Corporate Governance and Earnings Management*. Working Paper Series.

- Choi, J. H., K. A. Jeon., J. Park.(2004).The Role of Audit Committees in Decreasing Earnings Management: Korean Evidence. *Int. J. Accounting, Auditing and Performance Evaluation*, 1(1),37–60.
- Cohen, D.A., Zarowin, P. (2008). Economic consequences of real and accrual-based earnings management activities.*Working paper*, New York University.
- Davidson, S., Stickney, C.,Weil, R. L. (1987). Accounting: The language of business, T. Horton, Sun Lakes, Ariz.
- Dechow, P., Sloan, R., A. Sweeney. (1995). Causes and consequences of earnings manipulation: an analysis of firms subject to enforcement actions by the SEC. *Contemporary Accounting Research*, 13 ,1-36.
- DeZoort, F.T.,Salterio, S. (2001). the effects of corporate governance experience and Financial reporting and audit knowledge on audit committeemembers’ judgments. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 20,31-47.
- Evans, M., Houston, R., Peters, M., Pratt, J. (2014). Reporting regulatory environments and earnings management: U.S. and non-U.S. firms using U.S.GAAP or IFRS.*The Accounting Review*, 88(2), 288–307.
- Fama, E. F., Jensen, M. C. (1983). Separation of ownership and control. *Journal of Law and Economics*, 26(2), 301-325.
- Fung Y.K. Simon., Goodwin, John. (2013).Short-Term Debt Maturity, Monitoring and Accruals-Based Earnings Management. *Journal of Contemporary Accounting & Economics*, 9, 67-82.
- Habib, A., Jiang, H., Zhou, D. (2015). Related party transactions and audit fees: Evidence from China. *Journal of International Accounting Research*, 14(1), 59-83.
- Hassan, Arshad and Ali, Muhamamad (2009). "Impact of Ownership Structure and Corporate Governance on Caoital Structure of Pakistan Listed Companies. *International Journal of Business and Management*, Vol.4, pp. 50-57.
- Hermalin, B. E. and Weisbach, M. S. (1991). The effects of board composition and direct incentives on firm performance. *Financial Management. Financial Management Association*, 20: 101–112.
- Iturriaga, F. J. L., Hoffmann, P. S. (2005). Earnings management and internal mechanisms of corporate governance: Empirical evidence from Chilean firms. *Corporate Ownership & Control*, 3(1), 17-29.
- Jensen, M. C., Meckling, W. H. (1976). Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure. *Journal of Finance Economics*, 3 (4), 305-360.
- Jones, S., Rohit, S.(2001).The Impact of Free Cash Flow, Financial Leverage and Accounting Regulation on Earnings Management in Australia’s ‘Old’ and ‘New’ Economies. *Managerial Finance*, 27 (12),18-39.
- Kend, M. (2008). Client industry audit expertise: towards a better understanding. *Pacific Accounting Review*, 20, 49-62.
- Klein, April. (2002). Audit Committee, Board of Director Characteristics, and Earnings Management. *Journal of Accounting and Economics*. 33, 375-400.
- Matoussi, H., Karaa, A., R. Maghraoui. (2004). Information Asymmetry, Disclosure

- Level and Securities Liquidity in the BVMT. *Finance India*, 18, 2-12.
- Marrakchi, chtourou., Sonda, Bedard., Courteau, Lucie.(2001). *Corporate governance and Earnings Management*.
- Maswadeh. S. (2018). The effect of the ownership structure on earnings management practices. *Investment Management and Financial Innovations*, 15(4), 48-60.
- Mueller, E., Spitz Oener, A, (2006). Managerial Ownership and Company Performance in German Small and Medium-Sized Private Enterprises. *German Economic Review*. 7(2), 233-247.
- Najjar, B.,Taylor P.(2008), The Relationship between Capital Structure and Ownership Structure, *Managerial Finance*, 12,919-933.
- Nguyen, H.A., Lien Le, Q., & Anh V, T.K.(2021), Ownership structure and earnings management: Empirical evidence from Vietnam, *Cogent Business & Management*, 8(1),1-21
- Norman, M. S., Mohid, M. R., Takiah, M. I. (2006). Audit Committee Characteristics and Earnings Management Evidence from Malaysia. *Asian Review of Accounting*, 15(2), 147-163.
- Osma, B. G., B. Gill-de-Albornoz Noguera. (2007). The Effect of the Board Composition and its Monitoring Committees on Earnings Management: Evidence from Spain. *Corporate Governance*, 15(6), 1413-1428.
- Rajgopal, S., Lakshmana S., Simpson, A. (2007). *A catering theory of earningsmanagement". London School of Economics*. Workingpaper.
- Riyadh, Hosam Alden & Sukoharsono,, Eko & Andayani, Wuryan. (2019). The Impact of Board Characteristics on Earnings Management in The International Oil and Gas Corporations. *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*. 23. 1-26.
- Saleh, E., Iskandar , S.,Rahmat, A. (2007). Audit committee characteristics and earnings management: evidence from Malaysia. *The Asian Review of Accounting*, 15 (2), 147-163.
- Seifert, B., Gonenc, H. and Wright, J. (2005). The international evidence on performance and equity ownership by insiders, blockholders, and institutions. *Journal of Multinational Financial Management*, 15, 171-191.
- Shleifer, A., Vishny, R. W. (1986). Large Shareholders and Corporate Control. *Journal of Political Economy*, 94,461-489.
- Setiawan, D., Phua, L.K., Chee, H.K. and Trinugroho, I. (2020) ‘The effect of audit committee characteristics on earnings management: the case of Indonesia’, *Afro-Asian J. Finance and Accounting*, Vol. 10, No. 4, pp.447–463.
- Vafeas, N. (1999). Board meeting frequency and firm performance. *Journal of Financial Economics*, 53,113-142.
- Velury, U.,D.S.Jenkins.(2006). Institutional Ownership and The Quality of Earnings. *Journal of Business Research*, 59,1043-1051.
- Visvanathan, G. (2008). Corporate governance and real earnings management. *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*, 1-12.
- Wang, D.H.M., Chen, P.H., Yu, T.H.K., Hsiao, C.Y (2015). The effects of corporate

- social responsibility on brand equity and firm performance. *Journal of Business Research*, 68(11), 2232-2236.
- Wilson, L., Asay, D. (1999). Putting quality in knowledge management. *Quality Progress*, 32 (1), 25-31.
- Xie, B., Davidson, W. N., DaDalt, P. (2003). Earnings management and corporate governance: the role of the board and the audit committee. *Journal of Corporate Finance*, 9, 295-316.
- Yang, C., Lee, C. Gu., Y., Lee, Y. (2010). Co-determination of *capital structure* and stock returns a lisrel approach: An empirical test of Taiwan stock markets. *Quarterly Review of Economics & Finance*, 50 (2), p222-233.
- Zain, Mazlina., Subramaniam, Nava., Stewart, Jenny. (2006). Internal Auditors' Assessment of their Contribution to Financial Statement Audits: The Relation with Audit Committee and Internal Audit Function Characteristics. *International Journal of Auditing*. 10,1 - 18.